

Posudek oponentky na diplomovou práci Dalibora Knappa

Digitální prostor z perspektivy postkolonialismu

Dalibor si zvolil téma, jež je zároveň metaforou, umělecky využitelným obrazem, jenž ostatně jiným způsobem prozkoumával také ve své sérii praktických diplomových děl – zaobírat se digitálním prostorem z perspektivy postkolonialismu znamená v jeho pojetí načrtnout síť historických paralel, vytvořit jakousi zmnoženou prolínačku obrazů minulosti a současnosti a sledovat, nakolik se skutečně překrývají či naopak liší. Použít takového přirovnání coby hybný moment pro pomýšlení digitálního prostoru považuji za velmi dobrý nápad, a to možná právě i proto, že zároveň toto historické připodobnění od počátku ve mně jako čtenářce vzbuzovalo občas také pochyby a otázky (mj. vzhledem k tomu, kde je centrum a periferie třeba v prostoru internetu, anebo kdo je v tomto prostředí vlastně kolonizovaným a kdo kolonizátorem?). I problematičnost, chvilková nepřiléhavost oné metafory může být nicméně funkčním způsobem, jak rozpohybovat myšlení samotného autora i čtenářů této diplomové práce.

Pisatel v první části diplomové práce (v kapitolách 2 až 5) srozumitelným a hutným způsobem shrnuje historii novověkého kolonialismu spjatého se zámořskými objevy a zároveň koncepty pocházející z širokého, metodologicky heterogenního myšlenkového směru zvaného postkolonialismus. Dalibor zde velmi dobře z oné rozsáhlé problematiky vyčleňuje koncepty, jež pro něj nadále budou klíčové v jeho zkoumání, a nastoluje hlavní úhel svého zájmu, tedy výzkum primárně mocenských vztahů projevujících se mj. v konstrukci jinakosti, v eurocentrické vědě, v ideji pokroku a humanismu, v mocenském využívání technologií.

V následujících kapitolách pak analyzuje touto perspektivou digitální prostor, kdy popisuje jeho vlastnosti, a zkoumá, kdo jsou jeho obyvatelé, a to mj. ohledáváním pojmů digitální divoch, digitální domorodec či digitální imigrant, což byla pro mne jedna z nejzajímavějších částí práce. Dále pak načrtává rozličné aspekty, v nichž obecně koloniální struktura vstoupila do naší každodenní zkušenosti s digitálním prostředím – od proměny intimity a soukromí, přes rozdělení na digitální sever a digitální jih až po prekarizaci práce spjatou s digitální ekonomikou.

Přestože na textu oceňuji samotný jeho koncept i mnohačetné podnětné postřehy, k nimž Dalibor v průběhu psaní dospěl, na druhou stranu v něm leckteré pasáže shledávám příliš zjednodušujícími. Na vině je primárně snaha vměstnat příliš mnoho velmi komplikovaných témat na příliš malý prostor, což nutně vedlo k jisté teozovitosti a nedostatečné vyargumentovanosti. Viz např. pouhé konstatování, že se státy vměšují do prostoru internetu ve snaze jej ovládnout, aniž by k tomu byly dodány nějaké důkazy a argumenty (s. 28), ne zcela pochopitelné uvažování o kódu ve vztahu k virtuálnímu prostoru (s. 19 a 20), tvrzení, že digitální prostor proměnil i zkušenost prožívání času, které je nastíněno v rámci pouhých pěti vět (s. 27), anebo letmé uvažování o roli masek v rámci našich digitálních identit (s. 25 a 26). Nedostatečná přesvědčivost postihuje přitom i tvrzení, jež se vztahují k faktografickým, empiricky ověřitelným jevům, jelikož Dalibor na některých místech zapomíná citovat zdroje – viz např. ničím nedokázaná poznámka, že koncentrační tábory jsou vynálezem koloniální správy (s. 12) anebo tvrzení, že jen 16 procent světové populace mluví anglicky (s. 31). Někdy pak sice cituje, ale zdroje, jež v rámci akademické práce působí pochybně (viz např. v poznámce č. 41 citovaný krátký

anonymní internetový text *Digital Colonialism & the Internet as a tool of Cultural Hegemony*, jenž lze jen těžko považovat za seriózní vědeckou práci).

Celkově mám dojem, že dané téma by potřebovalo v rámci druhé části diplomové práce o něco více prostoru anebo naopak by prospělo osekát jej na méně podtémat, které by byly občas důkladněji promyšlené. Netvrdím přitom ale, že se jedná o potíž prostupující celý text, leckde se naopak podařilo poměrně komplexní problém velmi dobře shrnout a rozebrat i na nevelkém prostoru (viz např. pasáž o pekarizaci práce, jež se rozkládá na pouhých třech stranách, a přesto je v ní dostatek konkrétních příkladů i obecnějších postřehů a působí tak ve výsledku přesvědčivě). V úhrnu tak práci oceňuji jako přínosnou a podnětnou, i když ne vždy zcela myšlenkově či argumentačně dotaženou. Doporučuji ji k objahobě a navrhuji hodnotit známkou B.

2. 10. 2017

Helena Bendová